

Bartomeu Torres i Gost

Pregó de Setmana Santa

Felanitx, 1983.

A la Confraria de Sant Agustí
propulsora del "Pregó de Setmana
Santa a Felanitx"

Bartomeu Torres

Bartomeu Torres i Gost

pronuncià aquest Pregó

de Setmana Santa,

en el Convent de Sant Agustí

de Felanitx,

divendres dia 25 de Març de 1983.

COSTA I FELANITX

Em trob a Felanitx, invitat pel Custos i la Cofraria del Convent de Sant Agustí, i pel Rector de la parròquia, per a pronunciar davant aquesta assemblea el Pregó de Setmana Santa, que llançau des de 1958, ara acaben de complir-se els primers vint-i-cinc anys. Amants de les lletres, del folk-lore, de l'història, han exposat des de aquesta tribuna varietat de consideracions apologetiques, de Teologia o Litúrgia, relacionades amb el misteri redemptor de la Creu. Al obrir el segon període d'altres vint-i-cinc anys, heu tengut l'encert de dedicar-lo al conegudíssim poeta sacerdot Miquel Costa i Llobera, proclamat fill il·lustre de Pollença i de Palma pels seus respectius Ajuntaments, i de les Balears per la Diputació provincial.

No és el primer homenatge que Felanitx li tributa. En l'escaiença del 50è aniversari de la seva mort, previa llecència dels familiars i de la Santa Seu, el 1972 any del trasllat de les seves restes, de la sepultura de Can Costa del cementeri de Pollença al peu del presbiteri de la parròquia on fou batejat, any també de l'inauguració del monument aixecat per subscripció po-

pular a l'entrada del poble, al peu del Puig de Maria, l'Ajuntament de Felanitx inserí en el programa de Fires i Festes de Sant Agustí l'article «Miquel Costa i Llobera i Felanitx», comentari de les visites que per motiu de predicació feu a la vostra ciutat el darrer decenni del segle XIX, i la primera dècada del XX.

Les dates de la seva vida són prou conegudes: neix el 10 de març de 1854, mort al 68 anys el 16 d'octubre de 1922, mentre predica a l'església de les Tereses de Palma, el panegíric commemoratiu del III centenari de la canonització de la Santa Reformadora. Vocació tardana, és ordenat a Roma el 22 de setembre de 1888, fet que parteix per mitats exactes la vida, 34 anys abans i altres 34 després del presbiterat. Adscrit a la diòcesi de Mallorca, dedicat al ministeri de la paraula predica 1.620 sermons, homilies o plàtiques, gairebé a totes les parròquies i esglésies de l'illa. Divuit vegades ve Costa a Felanitx on pronuncia seixanta-quatre sermons, tres al Convent; el primer recent tornat de Roma l'agost de 1890, el panegíric de Sant Agustí, aquí al lloc de la nostra reunió; un als Teatins, quatre a la Caritat, i els restants triduus de Santa Teresa, septenari de Sant Josep, dues novenes de la Puríssima, fins el sermó del Nom de Jesús el 1 de gener de 1910, a la parròquia, tres mesos després del nomenament de canonge de la Seu.

TEMA CONCRET DEL PREGÓ

El tema elegit pel Pregó d'enguany, és el ressò que ha trobat entre vosaltres, el fet granment divulgat del *Nihil obstat*, atorgat per la Santa Seu a la causa de beatificació de Miquel Costa i Llobera. La biografia, epistolaris, i en particular el diari, es protocolitzaren a la Sagrada Congregació per les Causes dels Sants,

el 12 de febrer de 1980; i en el termini breu de dos anys d'estudi, obtingué el *Votum* afirmatiu dels Pèrits i del Promotor de la fe, amb el consegüent «Nihil obstat - Res s'oposa» a l'inici del procés. Així ho anuncià el Cardenal Prefecte de la Congregació el 14 de juliol de 1982, decisió confirmada per decret del Papa Joan Pau II el dia de Santa Teresa 15 d'octubre del mateix any, del qual el Bisbe donà compte l'endemà 16 d'octubre, a la concelebració amb homilia-panegíric de les virtuts de Costa, a l'església de les Tereses, coincidint amb el 60è aniversari de la mort del Servent de Déu. El *Butlletí Oficial del Bisbat* de 16 de desembre passat, publica el text llatí del Decret de Roma, el 16 de gener 83, el Decret del Bisbe d'Introducció de la Causa; el 16 de febrer el seu parlament, i decrets de constitució del Tribunal i crònica de l'acte solemne a La Catedral el 29 de gener, amb jurament dels membres en presència del Postulador de la Causa, vengut expressament de Roma, i de nombrosíssim públic que escoltà endemés la lectura de tres sonets, i el concert a gran orquestra i cor de *El pi de Formentor*, musicat per D. Bernat Julià, fill de Felanitx.

No es pot donar millor oportunitat pel tema elegit, fonamentalment vinculat a l'espiritualitat de Miquel Costa, a la seva vida d'oració, pràctica de virtuts en grau no corrent, al domini de si mateix, cercant a tota hora acomplir la voluntat de Déu, com en dona testimoni impugnable el registre on apuntava dia per dia els fets personals, i els esdeveniments entorn d'ell.

DIARI DE CONSCIENCIA

Al retreure el *Diari* de Costa, volem que es recordi tal com és, no un diari de crítica o estudis literaris,

sinó un estricte examen de consciència, anotat en una sèrie de llibretes-agenda, regularment una per any, on consigna amb abreviatures i simples frases tot quan fa, parla, escriu, versos, cartes, lectures, visites, converses, passeigs, viatges, oracions, relacions familiars, des de que s'aixeca fins a les *preces*, abans de anar al llit. Anota amb fletxes les imperfeccions, faltes o defectes temperamentals de difícil superació, dia darrera dia, mesos i anys darrera anys, des del primer de setembre de 1887 a Roma, seguit amb escrupulosa fidelitat fins el 15 d'octubre de 1922, vigília del seu òbit. En el dia darrer complet de vida, on fa referència a la lectura de Santa Teresa i a l'estudi del sermó devengut històric, del triduu commemoratiu del III Centenari de la Canonització de la santa Reformadora 1622-1922.

L'alta espiritualitat de Miquel Costa creix des de la infantesa, en l'amor i temor de Déu inculcat per sa mare, de qui quedà orfe al onze anys. Es una espiritualitat desitjada i perfilada en les grans poesies líriques de la primera joventut, que es conserven ininterpolables, gairebé intraduïbles, amb la perfecció original centenària de *Damunt l'altura* en estrofes descriptives del cel, la terra i el mar, de força lírica ascensional,

*vull viure d'aquesta vida
que acosta l'ànima a Déu...*

aspiració poètica repetida en el celebèrrim *El pi de Formentor*, obra clàssica de Costa, escrita als vint-i-un anys, internacionalment coneguda, amb dotze traduccions castellaneres de distints autors, tres alemanyes, tres angleses, tres franceses, una italiana, una txeca, una hongaresa, una gallega, i en preparació una a la llen-

gua basca. L'impuls ascètic de la poesia és innegable, entrevist en franc albir en la lluita del arbre sublim, que el seu cor estima i enveja. En l'arbre del seu cant hi veu programa de vida, que no es sustenta del llim de la terra impura. «Amunt, ànima forta» es diu a si mateix, pren el vol i es remunta a l'altura:

*Arbre, mon cor t'enveja. Sobre la terra impura,
com a penyora santa duré jo el teu record.*

*Lluitar constant i vencer, regnar sobre l'altura
i alimentar-se i viure de cel i de llum pura...*

Oh vida, oh noble sort!

Igual aspiració revela Joventut, poesia escrita també el 1875, als vint-i-un anys, admirada per Maragall segons estudi del professor universitari Antoni Vilanova:

V

*Oh, jo t'he vista, t'he vista
santa llum de l'ideal,
resplandir entre les boires
de l'horitzó llunyedà.*

*Sense voler he passada
la porta de l'hort tancat,
on amb penes i ventures
jugaven mos tendres anys.*

*Per l'ample camp de la vida
gojós i trist ja me'n vaig...*

*Brilla a mos ulls, sempre pura,
santa llum de l'ideal!*

VI

*Anys volguts de l'innocència,
blanques ombres del passat,
quan cremi l'ardor del dia*

*vostre record vos deman...
Adéu! El sol ja se'n puja
rogent per l'immensitat.
Oh, que n'és de bella la vida!
Dau-me el bàcul de romiatge,
que és hora de caminar...
Senyor, Senyor, beneïu-me!
Cor que bategues... avant!*

1875

Les aspiracions de Miquel Costa s'acompliren. Donà passes segures pel camí de la santedat! La seva bondat atreu a tothom. Generacions de joves han escoltat la seva veu; adults i de la tercera edat, conscients del crit i responsabilitat del poeta, es mantenen deserts cada dia, ben oberts com ell a la gràcia. Si com ell cerquen a Déu de veres, troben a Déu per tot. Miquel Costa atribueix a Santa Teresa, de qui era tan devot, la «conversió» entre cometes, o alliberament de les «boires de l'horitzó llunyedà» a l'estrofa IV de Joventut, potser també de les distraccions en l'estudi de la carrera de Lleis a Barcelona i Madrid. Un esforç progressiu el portà a accomplir cada moment i en qualsevol circumstància la voluntat de Déu, voluntat que tantes vegades invocam en l'oració del Parenostre, ensenyada per Jesús.

II

DEVOCIÓ A LA PASSIÓ

Entram dins el tema concret i segona part del Pregó, la devoció a la Passió en l'espiritualitat de Miquel Costa. La devoció a la Creu facilità passes avançades d'imitació dels patiments de Jesús. Sacudit per l'esperit sacerdotal tractà de difondre en la predica-

ció, en la poesia, en Exercicis de Via Crucis, i en les Visions de la Palestina, fruit de la pelegrinació a Terra Santa, la primavera de 1907. *Visions* com Jerusalem, Gethsemaní, el Sant Sepulcre enuncien consignes de salvació, irradien sobre nosaltres sentiments elevats d'amor a Déu, que commogueren la seva ànima.

Tractaré de fer parlar a aquesta ànima selecta, segons l'ordre cronològic de redacció de poesies o treballs relacionats amb els patiments de Jesucrist. Puja-rem amb ell al Calvari de Pollença, l'acompanyarem en l'exercici del Via Crucis, i la devotíssima nit passada al Sant Sepulcre, en tres esquemàtiques seccions.

SECCIÓ I

Estrofes i composicions relacionades amb la Passió

1.—Composició castellana en vers *En la Conversión de Raimundo Lulio*, vint estrofes de cinc versos, en total cent, publicades al *Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana*, Tomo I 1885-1886 N. 2, de 25 enero 1885, p. 6-7. Canta la tradició mallorquina, desmentida pel cistercenc P. Pasqual, però ben arrelada en el país, i que no impedeix aprofitar-la en poesia, l'aparició de Jesús Crucificat a Ramon Llull mentre componia una trova amorosa dins l'església de Santa Eulalia, on entrà montat a cavall. Transcrivim les estrofes següents:

EN LA CONVERSIÓN DE RAIMUNDO LULIO

*Era el procax mancebo
del impúdico amor torpe vasallo,
que loco tras el cebo,
jinete en su caballo,
en el templo estampó su férreo callo.*

Su trova ha suspendido
 tres veces el galán... ¿Qué ve en la sombra?
 Ya sigue decidido,
 mas una voz le nombra
 y él de hinojos desplómase en la alfombra
 ¡Sagrado horror! ha visto
 exangüe, lacerado, agonizante,
 clavado en cruz, a Cristo
 ponérsele delante
 con triste, clementísimo semblante.
 —¡Sígueme tú, Raimundo!—
 dice Jesús con sin igual mirada...
 y el corazón profundo
 péntrale acerada
 la palabra de Cristo, que es su espada.
 ¡Oh fuerte herido!, dime:
 ¿tus entrañas entonces qué sintieron?
 En cántico sublime
 los santos lo dijeron,
 y tus fuentes de lágrimas corrieron.

2.—La segona és el sonet castellà *Sponsus sanguinis*, aparegut amb el títol *Canto de una virgen*, a *Museo Balear* 2.ª época Tom II 31-III-1885, pocs mesos abans d'embarcar-se cap a Barcelona i Roma, en seguiment de la vocació sacerdotal. El sonet no figura al llibre de poesia castellana *Líricas* 1899, i sí a *Obres Completes* p. 813.

SPONSUS SANGUINIS

Mi Amado es rey. De púrpura vestido
 llega al ara nupcial de sus amores.
 Su pompa es abundancia de dolores,
 su púrpura la sangre que ha vertido.

*Tesoros tiene que no ve el sentido
en su alcázar de eternos esplendores,
y de su huerto son caducas flores
las estrellas del cielo indefinido.*

*Mas de su gloria en la sublime alteza
costosas galas buscaría en vano
como halló de este mundo en la bajeza.*

*¡Oh púrpura del Mártir soberano!
¡Oh pompa del dolor...! ¿Qué más belleza
para rendir el corazón humano?*

3.—La tercera composició és una simple estrofa dels Goigs a la Mare de Déu dels Angels patrona de Pollença, escrita a Roma entre el 12 i 22 de desembre de 1889, poc després del examen oral del Doctorat en Teologia tengut el dia 12, davant tres célebres Professors de la Gregoriana, Billot anomenat després Cardenal, Bucciaroni, Pignataro. «Filla de Roma nasqué Pollença» canta en un dels versos; enyorós recorre els oratoris i esglésies del Puig, del Calvari, del Roser Vell, de Sant Jordi, de Sant Domingo, de la Verge de la Salut a la Cella de Ternelles, «per tot Maria - sempre Maria». Evoca la venguda dels pirates moros, la fugida de la morisma davant la valentia del pagesos guiats per Joan Mas, i dedica l'estrofa sexta a la figura antiga de Maria baix de la Creu del Calvari:

*Damunt Pollença seu el Calvari
que de les forques era lloc trist;
la nostra Reina nou santuari
també hi consagra per Jesucrist.
Aquí en devota figura antiga
pregant s'hi mostra baix de la creu:
par que los versos al Fill li diga
que en gòtics signes hi llegireu.*

(Obres Completes p. 145-148) Roma 1889

4.—Al cloure els dies de l'estada a Roma, el 26 de gener de 1890, després d'assistir matí i tarda a una Beatificació a Sant Pere del Vaticà, comença a redactar en castellà nou octaves «*Las siete palabras - Sexta: Consummatum est*». El 30 de gener pren el tren cap a Bolònia, passa els sis primers dies de febrer a Venècia, una jornada a Padua, una a Verona, dues a Milà, dues a Génova on acaba les nou estrofes de *Consummatum est*. Ho diu expressament en el diari.

Semanario Católico publicà les octaves, reproduïdes a *Obres Completes* p. 801-802.

La sexta paraula acaba així:

*¡Oh redimidos! la palabra oyendo
de Jesús que consuma el sacrificio,
y Consumado está con él diciendo,
firmes muramos al error y al vicio.
¡Y feliz quien tal voz aun repitiendo
más la penetre, y de Jesús propicio
sobre el amante Corazón exhausto,
ofrézcase también en holocausto!*

5.—Al embarcar cap a Barcelona el 12 de febrer de 1890, navegant pel Golf de Génova es sentí inspirat tot contemplant els bells paisatges ligúrics. El mar encalmat desperta la vena poètica; amb mirada tendra a les cùspides càndides per la neu, romp en un càntic espontani de despedida. És l'esplèndida poesia de estil horacià *Adiós a Italia*. Anota en el diari: «12 febrero 1890 - Buen tiempo. Versos... Italia». Reviu el pelegrinatge incògnit per les seves ciutats, des de les del

Adriàtic, Milà, Umbria a Nàpols, Pompeya; el lustre passat a Roma la gran que dilatà el seu esperit, cenyint el sacre cingol en la suprema universal Basílica. Sí, el poeta sacerdot ordenat a Roma suplica i vol veure sempre la terra itàlica baix la protecció de la Creu:

*Reina del gran destino, nunca apóstata
reniegues de la Cruz, que un día fúlgida
consagró para siempre con el lábaro
tu frente sibilitica.*

(Obres Completes p. 757).

6.—A Mallorca, té desig i voluntat de participar en la festa de la Conversió del Beat Ramon Llull, a l'església de Sant Francesc. El 25 de gener de 1901 publica un article a «*Diario de Mallorca*», *La conversión del Beato Ramón Llull*, reproduït a Obres Completes p. 917-919. Al rememorar l'aparició de Jesús Crucificat cita l'estrofa de *Desconhort* del mateix Beat Ramon:

*Mas plach a Jesu-Christ, per sa gran pietat,
qu'es presentesch a mi cinch vets crucificat,
per ço que'l remembrés e'n fos enamorat,
e que eu procurés que fos ben prehicat
per tot lo mon, e que fos dita veritat...*

7.—Correspon també a 1901 el Càntic per la inauguració de la Creu monumental commemorativa de l'entrada del segle XX, alçada dalt el Puig d'Inca, redactat a Pollença el novembre de 1901.

Transcrivim íntegres les cinc estrofes suggeridores, malgrat diferència de tema, de la Creu alçada al vostre Sant Salvador:

CÀNTIC

PER LA INAUGURACIÓ DE LA CREU
MONUMENTAL, COMMEMORATIVA DE L'ENTRADA
DEL SEGLE XX, ALÇADA DALT EL PUIG D'INCA

*Signe alçat enmig de l'illa
pel gran Rei qui ja no mor,
oh Creu Santa! regna i brilla
de Mallorca sobre el cor.*

*Fita del segle,
des de l'altura,
la gent futura
veges passar,
que hereva sempre
de nostra història,
ton Rei de glòria
vulga adorar.*

*Guarda aqueis pobles,
columna santa,
l'estol espanta
d'errors i mals,
les aus de presa
que aquí ja miren
i a l'entorn giren
d'aquests penyals.*

*Aquí aixecada,
fins que el món fini
marca el domini
del Rei etern...
Que mai l'esborri
d'aquesta terra
ni el món en guerra,
ni tot l'infern.*

*Estén tos braços,
Creu adorada,
nostra encontrada
per beneir;
i així la teva
bendició duga
tothom qui puga
viure i morir.*

7.--Toca per torn exalçar la poesia més coneguda de les dedicades a la Passió, *Processó-Impressió de Setmana Santa*, setze quartets hendecasil·labs de forma perfecta, bella descripció de la processó que devalla del Calvari de Pollença, escrita entre el 24 de març i 10 d'abril de 1902.

En les notes del diari les intitula «Estrofes del Calvari», i al copiarles en net «poesia del Divendres Sant». El Dijous i Divendres Sant són per Costa dies d'oració intensa, meditació de la Passió, Breviari, Estacions, Parenostres, Rosari, i altres prec's variats. Baixem amb el poeta i pietós sacerdot entre els xiprers de l'escala del Calvari; seguim-lo concentrat en fonda meditació, en el vol

*de l'harmonia,
del cant i la bellesa, de l'hora i dels records...*

participem del seu amor a la víctima innocent, un Déu que sap plorar, Mestre del morir, principi i fi que ho ha fet tot ú. Poesia sentida mereix la transcripció de les setze estrofes:

PROCESSÓ

*Per la frescor de març perfum de violetes,
celatge moradenc per l'horitzó flotant,
i sobre l'esperit les uncions secretes
del dia moridor... Era el Divendres Sant.*

*Baixant entre xiprers, des del veí Calvari,
seguia poc a poc la llarga processó:
brillaven ja sos llums, i el càntic funerari
de lluny feia sentir sa lenta oració.*

*Les notes d'aquell cant, com un vol d'aus nocturnes,
per l'aurora de la nit giraven vagament,
fins a tocar del Puig les roques taciturnes,
fins a morir avall pel remorós torrent.*

*Cendrosos olivars i bosc obscur i roques
i camps de sembradiu fonien les colors,
sorgint com un trofeu palmeres d'altres soques,
damunt un llunyedà de pàl·lides blavors.*

Com una reina en dol de tràgic infortuni,
la lluna amb roig esguard de dins la mar sortí,
com escampant records d'un altre pleniluni
en què suor de sang guaità a Getsemaní.

Semblava ella parlar de l'única diada
en què el sol per horror va cloure el gran ull seu,
i en què ella cap al tard vegé la Immaculada
plorar sobre el cos fred la mort de son Fill Déu.

Llavors mon esperit volà dins l'harmonia
del cant i la besllum, de l'hora i dels records;
i al fons de lo indecís pintà ma fantasia
l'immensa processó que formen vius i morts.

I vet aquí que arreu generacions passaven:
misèries i esplendors, lo dèbil i lo aspriu;
i, essent tan diferents d'enfora s'igualaven,
com són iguals de lluny les ones d'un gran riu.

Mes, alta damunt tot, se veia la figura
de l'abatut suprem, de l'Home de dolors,
vessant amor sublim del fons de sa amargura
i de sa horrenda creu un rastre de dolçors.

Irradiava llum son cap cenyit d'espines,
llençant sobre aquest món un raig net i suau;
i com dins un boirí de llàgrimes divines
li feia nimbe entorn l'arc iris de la pau.

Blanc d'immortals amors i d'odis implacables,
damunt l'oneig del temps seguia son camí,
mostrant-se, mai confós, entre corrents mudables,
profundament humà, profundament diví.

Profundament humà de penes i tendresa,
profundament diví d'oracles i virtut:
bé es veia esser l'Ungit d'eterna realesa
per Salvador del món culpable i decaigut.

*Ell víctima innocent, redempció sens mida;
Ell consol infinit, un Déu que sap plorar;
Ell sant treballador, exemple i llei de vida;
Ell mestre del morir que pot ressuscitar...*

*És l'únic que desclou el llibre del misteri,
tancat amb set segells que mai obrí ningú...
És Ell que a terra i cel eixampla son imperi...
Ell és principi i fi, Ell és qui ho fa tot u.*

*Adoren cels de cels davant sa faç humana,
adora també el món, adora fins l'infern,
puix tot lo que contra Ell s'aixeca en lluita vana,
bair de sos peus caigut, acceix son soli etern.*

*Això per un moment amb claretat intensa
llavors més bé que mai vegé mon esperit,
mentres moria el so i per la volta immensa
s'alçaven transparents les ombres de la nit.*

8.—Clou la secció una peça poc coneguda, intitulada aparentment en poc encert, *Davant la imatge del Sacratíssim Cor de Jesús*, donant lloc a entendre que és una pregària davant un quadre del Cor de Jesús, quan en realitat és una preciosa composició en tres cants a la **Passió: el primer a la Creu** que el Bon Jesús abraça per nostre amor; el segon a la Corona que cenyí el seu cap; el tercer a la ferida que feu la llança del soldat.

Transcrivim aquests versos de espiritualíssima emoció, d'amor transcendent del poeta, del sacerdot, del Servent de Déu a Jesús crucificat (Obres Completes p. 43-45).

DAVANT LA IMATGE DEL SACRATÍSSIM COR DE JESÚS

—Oh bon Jesús! La penetrant ferida
que, mort, vos féu la llança del soldat,
per què mostrau de fresca sang humida
i oberta en vostre Cor glorificat?

—Oh fills! Quan mort sobre el Calvari estava,
—Què més amor?— apar que el cel digués...
Però el meu Cor en aquell punt clamava,
obrint-se traspassat: —Encara més!—

A la ferida de maldat més dura
brollà d'aigua i de sang l'efusió;
és que hi ha abismes de pecat i horrura
que provoquen diluvis de perdó.
És que damunt la criatura ingrata
ma gràcia a voltes extremada cau,
i tomba el criminal i l'arravata.
de Saul perseguidor fent-ne Sant Pau...

Bròllen d'aquesta llaga aquí desclosa,
excés de redempció, mos Sagraments.
Hi naix l'Església, que és ma verge Esposa,
Eva que és mare d'immortals vivents.
Mes, ai!, que de ma taula al privilegi
també hi ve Judas, que aquí baix no mor...
Mirau, fills de ma vida, el sacrilegi
és la llançada que em travessa el Cor!

SECCIÓ II VIA CRUCIS

Expressió fonda del amor de Miquel Costa a la
Passió són els dos piadossíssims Exercicis de Via Cru-

cis, els «passos llargs» segons denominació popular, o *Exercici de Via Crucis dedicat al Ilm. i Rdm. Sr. Bisbe i Capítol de la Seu Basílica de Mallorca*, Palma, Estampa de Amengual i Muntaner, 1907, 44 pàgs. Comença amb *Noticia sobre la Via Sacra o Via Crucis*, i acaba amb l'oració final *Oferiment*, seguida de la *Advertència* sobre l'exercici, tot ell «entreteixit de frases i conceptes pertanyents a la Sagrada Escripura, com notarà qualsevol qui hi estiga versat».

El segons «passos curts» són l'*Exercici de Via Crucis arreglat amb motiu de la pelegrinació mallorquina a Lourdes*, Palma-Estampa catòlica de Sebastià Pizà, 1908 p. 45-60. Ambdós Via Crucis es reproduïen a *Obres Completes* 1947, els llargs a p. 533-542, l'abreviat a p. 543-546. Aquest es publicà de bell nou en el *Devocionari litúrgic i Missal de les Festes per ús dels feïls de la Diòcesi de Mallorca*, el 1934; tingué vasta difusió dins el poble cristià.

Els Via Crucis no són fruit del viatge de Costa a Terra Santa, viatge que emprengué el mateix any 1907, uns mesos després de la publicació del **llibret**. Per les notes del diari transcrits a l'estudi biogràfic *Itinerario espiritual de un poeta* (p. 364, notes 18-19), sabem que aquesta joia religiosa literària data de dos anys endarrerada. Redactà les estacions els tres primers mesos, gener, febrer, març de 1905; Introducció i Oferiment, i les esmenes del Bisbe Campins són de gener de 1907, a l'hora d'entregar els originals a l'impremta, que es donà pressa per a acabar l'edició en moment oportú, pocs dies abans de la Quaresma. El 13 de febrer d'aquell any 1907 s'esdevingué el Dimecres de Cendra; a la tarda Costa mateix llegí les estacions a l'església de Sant Felip Neri de Palma, invitat pel Superior de la Comunitat. Un any més tard els PP. de Sant Felip li

proposaren un discret acurssament del text original. Costa accedí a la petició segons notes del diari:

3 març 1908 *Acurs Via Crucis de la Seu tatrant frases secundàries.*

4 març 1908: *Entreg Via Crucis acursat al P. Reus.*

11 març: *Acursar més el Via Crucis Pares de St. Felip.*

L'acurssament del *Manual* de Lourdes és semblant al dels Pares Filipons.

Del text acursat de Costa hi ha traducció en prosa castellana, *Via Crucis para el Dia de Oración y Penitencia del Domingo de Pasión, Versión según el texto original del M. I. Sr. D. Miguel Costa y Llobera*. Con licencia eclesiástica. Imprenta de Francisco Ferrer Palma MCML, 12 pgs. Dels passos llargs, els més coneguts i admirats en feren un tiratge de mil exemplars.

Via Crucis en vers.

Els Via Crucis en vers són prou anteriors als passos ressenyats. Els primers coneguts, *Estacions de Via Crucis composts per la Capella de la Taulera i dedicades a D. E. d'E. i T.* (Enric d'Espanya y Truyols) per Miquel Costa i Llobera són estrofes per cada una de les XIV Estacions, combinació de deu versos heptasil·labs amb la clàssica successió de rimes *abba accd dc*, més una *Salutació* de sis versos i *Oferiment* de dotze. A la portadeta una ma desconeguda, en tinta un poc esvaïda, ha escrit la data 1885, probablement exacte, mateix any de l'anada a Roma pels estudis eclesiàstics. Les XIV Estacions en vers es reeditaren el 1890; el 1907 a Felanitx, Imprenta de Bartomeu

Reus; el 1932 a Imprenta **La Esperanza**, Palma; i el 1943 a l'Imprenta Guasp, Palma. Igualment sense data ni peu d'imprenta, sols amb les inicials M. C. Ll., es publicaren en una col·lecció de catorze fulles-estampes, amb gravadets corresponents a cada Estació. Mn. Antoni M.ª Alcover el 1924 publicà un opuscle de 64 pàgs. *Camí de la Creu (Via Crucis) Obra de Mn. Antoni M.ª Alcover, pre.*, títol ampliat a la portada interior amb aquests mots: *Breu Exercici del Camí de la Creu (Via Crucis) obra de Mn. Antonio M.ª Alcover, pre. ab gravats de D. Juan Llimona i ab lo Via Crucis en vers de Mn. Costa i Llobera, pre.* Ab llicència eclesiàstica. Ciutat de Mallorca. Estampa d'Amengual i Muntaner, 1924. En l'introducció *Un mot al Lector*, p. 6 diu: «Per facilitar més i més la piadossíssima pràctica del Camí de la Creu, honr, degudament autorisat, aquest opuscle ab les inspirades estrofes que dedicà a la Reyna de les Devocions Cristianes, l'alt poeta mallorquí M. I. Mn. Miquel Costa i Llobera».

Coneixem encara un fulletonet *Estaciones de Via Crucis*, Palma Imprenta SS. Corazones, Paz 3, 1949, versió en vers castellà, lliure i deficient, del versos de Costa, sense indicació d'autor ni de traductor.

El primer *Exercici de Via Crucis* o passos llargs, amarats d'unció devota i doctrinal, són literàriament els de més valua, treball per altra part d'antologia, que tant de bé ha fet a les ànimes piadoses, i cada any fins avui, al temps de Quaresma ha nodrit de sentiments de compunció, la pietat dels feels. Per acceptació popular quedaren incorporats al calendari religiós de l'illa, dins el rites penitencials de Setmana Santa, difícilment substituïbles per cap altre.

SECCIÓ III VISIONS DE LA PALESTINA

En una persona tan sensible com Miquel Costa, el viatge a Terra Santa la primavera de 1907, amb un estol de pelegrins mallorquins i peninsulars, havia de donar fruits d'alta espiritualitat. Ho direm amb paraules de la seva introducció «Al qui llegirà».

«Per la primavera de 1907, amb la pelegrinació espanyola a Terra Santa vaig visitar aquells paratges de misteriós prestigi d'on tragué mon esperit aquestes senzilles *instantànies*, ara recollides sota el títol de *Visions de la Palestina*. Lluny de mi tot propòsit d'escriure un viatge per Orient ni un dietari de pelegrí; són tantes les obres d'aquesta classe, que n'hi ha per tot gust... Creguí més nou i més propi fixar les impressions directes que els paratges interessants me produïssin, a la manera que es fixa i retreu sobre les plaques preparades l'aspecte de llocs escollits, per misteri de la llum i de les ombres».

Els XXVI *Cròquis de Orient*, així els denomina de primera intenció, li brollen amb alenada espontània de veritable mestria, entre juny i novembre de 1907, en plena maduresa dels cinquanta tres anys. Les *Visions de la Palestina*, títol definitiu, són la síntesi de cultura humanista posada al servei d'un treball arrodonit, de devoció a la Passió, comunicatiu de pietat fructuosa, i que es remunta al nivell de *Horacianes* en la perfecció de la forma.

La imitació o provatura del parallelisme conceptual de la literatura hebraica li ve del temps d'estudiant a la Gregoriana. Als dos mesos de l'estrena del diari, el 2 de novembre de 1887, deixa caure aquesta anotació:

«Leo al P. Cornely, poesia hebraica. Varias veces imagino el efecto que haria exponiendo a los conocidos el fruto de tales estudios. Me retracto en seguida y burlo de mi vanidad, pero con poco esfuerzo».

Pensant sempre humilment de si mateix, ben lluny de tota vanitat, li ha arribat l'hora d'assajar la forma hebraica al estil dels salms, la conçordança d'idees i mots de les *Visions*, penetrades d'unció religiosa. La nostàlgia de Crist, la fluïdesa de reflexions sense ombra de triunfalisme ni de fanatisme, dictades amb humil adoració, particularment la Visió XI *Golgota - Dins la Basílica del Sant Sepulcre*, la XII *De nit al Sant Sepulcre*, i la XIV *A Getsemaní*, omplen les aspiracions de la seva espiritualitat. Escoltau-les, o llegiu-les tot assaborintles:

XI GÒLGOTA

La Basílica és un caos de santuaris, de rites i de sectes... El pelegrí es perd dins aquest aluvió de races i de records.

Ja no sé prestar atenció ni als vestigis imperials de santa Elena, ni a la romàntica construcció de les Creuades.

No més detalls, tradicions ni ressenyes: l'esperit vola a recollir-se damunt el clivell d'aquesta roca, la roca del Calvari!

Voltes com les d'una cripta ombreguen aquest turó: una policromia de llànties sempre hi escampa crepuscle de misteri.

Com una flor de passionera, una llàntia moradenc tremola davant la cara del Crucifici: ella eclipsa lo restant de tal paratge.

No hi sé observar la riquesa d'ornaments i candelabres: ni les figures de Maria i el Deixeble, revestides d'argent, a la faisó de Bizanci.

Postrat aquí, no sé veure més que la fosca: no sé escoltar més que el silenci.

Un silenci a on vibren les set paraules del Déu crucificat: una fosca que és el dol de l'univers per la mort del Fill de l'home...

Oh! les centúries retrocedeixen, l'edifici s'esfuma: se fa sentir la gran hora del temps damunt el Gòlgota.

Presa de terror, ja s'allunya la gentada que escarnia...: sols roman al peu de la Creu l'heroisme de la tendresa.

Pontificant en l'agonia, Jesús té els braços oberts per abraçar i beneir: immòbil, en Creu, sembla midar l'infinit de la Justícia i la Misericòrdia.

Son alè expirant fa estremir les columnes del cel: remou les entranyes dels abismes.

Sa darrera convulsió fa esqueixar a lo lluny el vel del Santuari: son últim clamor bada les portes eternals.

Ell inclina son cap per morir... i fa tòrcer la carrera dels segles, fa encorvar-se els imperis.

Entrega sa vida a l'òscul de la mort: i se besen reconciliats el cel i la terra.

Silenci... tenebres... misteri... Ja no percep mon esperit res d'aquí defora.

Només sent gotejar com una pluja de tendresa sens fi: gotejar la sang de Jesús i les llàgrimes de Maria...

Ah! que s'amari el cor d'aquesta pluja: aquí, damunt el clivell de la roca, la roca del Calvari.

*Sobre la penya clivellada pel gran terratrèmol, que
s'esberli el cor sota el misteri de la Creu!*

XII DE NIT, AL SANT SEPULCRE

*Aquesta és l'hora del gran santuari: ara la tosca
cúpula s'ennobleix dins el velam de los ombres.*

*Constellacions de llànties s'hi estenen diferint de
color i de traça: com fan els estels per la fondària
de la nit.*

*Al centre resplendeix la mola del Sepulcre: brillen
els jaspis, pobre revestiment de la roca sense preu.*

*Figures de vestuaris estranys s'hi acosten o se
n'allunyen: altres s'hi prosternen, adorant, fins a besar
la terra.*

*El silenci, qui domina, batega de pregàries: la gran
'quietud de somni vibra d'emocions...*

*De sobte, com un riu per la grisor d'una planura,
flueix pel gran silenci l'oneig d'una harmonia.*

*És un cant de veus diverses que s'ajunten en con-
còrdia de sospirs: és un cant dolç i trist com un abraç
de germanor dins la pena.*

*La dolçor de la tonada té la simplicitat de la fe:
la repetició de ses notes té la insistència de l'esperança.*

*És un cant melangiós que modulen els fills de les
estepes: els qui vénen de les grans neus **pelegrinant**
a peu per les soleiades de la Siria.*

*Les ones d'aqueix càntic acaricien la roca del
Sepulcre: mentre l'encensa el Patriarca grec amb la
pompa de ses vestidures.*

Més tard s'hi esbravaran els rites del Copte i de l'Armeni; i per fi, damunt les notes del càntic Romà, volaran les harmonies del l'orgue.

Oh Jesús! l'heretgia i el cisma compartint amb ta vera l'Església ton sepulcre... podran ara fer-me'n una pedra d'escàndol?

Ah! no. La diversitat de sectes i races aquí adorant, no em trastorna: el caos mateix d'aquest temple em mostra un aspecte sublim.

La contradicció de races i de sectes, convergint a un mateix homenatge, l'engrandeix i el reforça... Així es realisa més clar aquell vaticini: Serà gloriós el seu Sepulcre.

Bé flueixen aquí les cançons de complanta, com els aromes d'àloes i mirra: bé flueixen aquí les llàgrimes de Magdalena.

Cal ungir sempre més amb essències del cor la Victima pura: cal ungir de bell nou la Victima del suprem holocauste.

La tomba on dormí tres dies reclama un dol sense terme: el plor de tal enterrament ha d'amarar les centúries.

Mes ah! també cal que s'alci aquí un himne de victòria: àguila del càntic renaixent, ton niu és aquest Sepulcre!

Vibri a ton fort aleteig l'arpa sospesa del Salmista: canti la nova alenada del Primogènit dels morts, alçant-se Rei de la Vida!

XIV
A GETSEMANI

I
PARLEN LES OLIVERES

Al fons de la vall de Josafat vivim en la descrepitud de llargues centúries; però encara persistim dretes per donar-ne testimoni.

Sí: l'hem vist passar moltes vegades. L'hem adorat quan feia nit a la nostra espessura.

El dia que Ell entrà a Jerusalem aclamat amb l'hossanna, cedirem per a la seva pompa els rams en flor de la nostra cabellera.

La nit del seu Testament aquí l'acollirem!, mentre deia: «Trista està la meva ànima fins a la mort».

Veus aquesta vellura de soques que encara donen oli...? Foren perfumades amb l'encens d'aquella oració que esglaià els àngels.

Veus aquestes arrels que ignoren la podridura...? foren ungides amb la suor de sang.

Oh pelegrí de cor marcívol, com aqueixes flors que culls a nostres plantes: recull el mot dels testimonis que romanen i donen unció.

Que no s'adormi ton esperit dins aquest hort de misteri: com s'hi adormiren els tres apòstols confidents a damunt aqueixes roques.

Fuig del portell execrable per la besada de Judas... Allunya-te'n un tir de pedra, i dins la Cova de l'Agonia esclafeix en contrició.

II

VEU DE LA COVA

Oh humans! mon recés és ben petit, però entranya grans abismes...

Aquest és el santuari tenebrós del Fill de l'Home; aquí va revelar-se al fons humà de l'Ungit.

Terror, tedi, tristesa... vet aquí l'heretat del fill d'Adam: doncs Ell s'ho apropià, fet fill de l'Home, a fi de fer-nos fills de Déu.

Jo he vist tremolar de por l'Omnipotent: defallir de tedi el Rei de l'eterna glòria.

Jo he vist el Sant revertir-se amb la túnica tacada de totes les culpes: l'Immaculat presentar-se cobert de totes les abominacions.

He sentit panteixar el Fort d'Israel sota el feix de tota malícia humana: degotant-li en terra una suor de sang.

Ah! Ell qui brindà sa sang generosa abans que els turments la hi traguessen: desnú de tot consol, va provar-se a lluitar amb la Passió futura.

L'àngel qui aparegué per confortar-lo, no féu més que desplegar a davant sa fantasia els fruits del gran sacrifici.

I la carn, qui defallia dins el suprem abatiment, acceptà amb transport el calze terrible que el seu Cor tant havia desitjat.

Oh humans! presentau-li aquí, com l'àngel confortador, un calze: brindau-li llàgrimes i sang dins el calze de la vida.

Per acabar recolzam la atenció i la fruició dels sospirs del nostre poeta-sacerdot sobre els versets finals de la salutació X Jerusalem:

«Venturós qui t'ha visitada, Jerusalem... Oh Ciutat de la glòria i del Terror! ta sort no més pot explicar-se pel Calvari: L'Arca vera de ta santificació és aqueix Sepulcre a on fou vençuda la Mort.

Hereus dels qui vingueren de l'Occident a rescatar aqueix sepulcre, venim de lluny a visitar-te; a respirar ton misteri de santedad i d'horror, oh Ciutat única!

El pelegrí que et contempla no frissa de tornar-se'n i diu:

«Venturós qui t'ha visitada, oh trista Jerusalem!».

El qui se'n va et deixa amb recança i sent al cor l'expressió del Salmista: «Si de tu m'he d'oblidar, Jerusalem, sia dada a l'oblit la meva mà dreta».

De veritat, les notes transcrites ens permeten sobreestimar la devoció a la Creu i la noble espiritualitat del nostre poeta-sacerdot, reconeguda a tot Mallorca, tema del present pregó. Sí, Miquel Costa i Llobera! Els teus pensaments, la teva contemplació, els teus afectes viscuts a Jerusalem, noblement narrats a les Visions, ens deixen una impressió saludable... Tots els aquí presents rendim doble homenatge al cantor de la Passió, al Servent de Déu que per provança de bons exemples de virtuts teologals i cardinals ha merescut el *Nihil obstat* de la Santa Seu i Decret firmat pel Papa Joan Pau II, de començar les diligències del procés de Beatificació. Els qui assistireu a l'acte solemne del nomenament i jurament dels membres del Tribunal que l'han de dur a terme, ho recordareu de bon grat, reviureu l'impressió del concert, a gran orquestra

dent», i del «Amunt, ànima Força!»... de l'estrofa II

